

№ 1/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

ADPI Ilmiy xabarnomasi

№ 1 2026 fevral

Jurnal 2023-yildan chop etilmoqda

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy
kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
2022-yil 25-oktyabrda
№ 045013 raqam bilan ro'yxatga olingan
ISSN 2181-4309

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi huzuridagi
Oliy attestatsiya komissiyasi
Rayosatining 2024-yil 8-maydagi
№354-sonli qarori bilan
Pedagogika fanlari bo'yicha Oliy attestatsiya
komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy
natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar
ro'yxatiga kiritilgan.

Tahririyat manzili: 170100 Andijon shahri,
"Do'stlik" ko'chasi, 4uy, 216-xona.
Electron manzil: info@adpi.uz
Telegram: ADPI_Ilmiy_xabarnomasi
Telefon raqamlari: +998 91 484 40 90

1/1

BOSH MUHARRIR:
B.M. Rasulov- tarix fanlari doktori (DSc), professor
Mas'ul muharrir:
B.A. Sirojiddinov- biologiya fanlari doktori (DSc), professor

TAHRIR KENGASHI

S.Z. Zaynobiddinov- O'zRFA akademigi
I.R. Asqarov- kimyo fanlari doktori, professor
Sh.X. Yo'lchiyev- fizika-matematika fanlari doktori, (DSc), professor
A.E. Zaynabiddinov- biologiya fanlari doktori, professor
B.X. Amanov- biologiya fanlari doktori (DSc), professor
A.A. Egamberdiyev- falsafa fanlari doktori (DSc), professor
M.V. Xalimova- psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
Sh.J. Yusupova - pedagogika fanlari doktori, professor
Z.E. Azimova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
M.B. Artiqova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
V.A. Qodirov- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
N.J. Abdullayeva- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
M.A. Tojiboyeva – filologiya fanlari doktori, professor
Sh.A. Xaitov- tarix fanlari doktori (DSc), professor
A.G. G'aniyev- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
M.K. Pozilov -biologiya fanlari doktori (DSc). professor
T.T. Kaziyeva- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
U.A. Usmanova- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
D.T. Samatov- pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
A.Xakimov- pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
M.T.Parpiyev- falsafa fanlari doktori (DSc), dotsent
A.A. Zaparov- texnika fanlari nomzodi, professor
U.A. Saliyev- tarix fanlari nomzodi, professor
M.I. Israil- filologiya fanlari doktori, professor
L.A. Muxammadjonova- falsafa fanlari nomzodi, professor
Sh.A. Xasanov - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
X.T. Komilova pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
M.Sh. Alimova - siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Q. Ibaybullayev- falsafa fanlari nomzodi, dotsent
D.T. Samatov- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
O'M. Muxtarov- falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
S.N. Yusupova- tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
B.M. Do'monov- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
E.A. Tajimirzayev- tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
K.S. Karimov – tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
A.A. Yuldashyev- biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
M.J. Abduraxmonova - biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
M.M. Muydinova- fizika-matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
J.B. Qoraboyev- filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
N.T. Mo'yidinov- kimyo fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
D.A. Sobirova- filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
E.B. Abdullayev- falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'.Sh. G'ulomov- biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
L.S. Yunusov - biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
U.Sh. Uktamov - geografiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
M.G'. Ergasheva - tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD)
N.S. Yaqubov- tarix fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD)
M.I. O'rinboev- pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muharrirlar:
O.Karimov,
U.Malikova,
B. Mashrabova.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA

Hasanov Sh.A. Adabiyot fani o'qituvchisining kasbiy kompetensiyalari talqini	4
Qoraboyev J.B. "Giperbola konseptual semantikasi"ni voqelantiruvchi til birliklarining lingvokognitiv, psixolingvistik, sotsiolingvistik va lingvostilistik tavsifi	8
Umurzaqova N.S. Bo'lajak farmaseftlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	13
Камалходжаева С.С. Язык как объект лингвистического исследования	16
Абдуллаева А.Э. Современные и передовые педагогические технологии в преподавании иностранных языков	19
Karimov O.T., Mirzayev O.X. Talabalarni iqtidorli o'quvchilar bilan "lumiyera" metodi asosida ishlashga tayyorlashning didaktik imkoniyatlari	23
Jo'rayeva M.A. Kasbiy tayyorgarlikni integrativ yondashuv asosida shakllantirish	29
Ikromov M.X., Abduraimova M.A. Talabalarga muhandislik kompyuter grafikasidan foydalanib o'qitishning mazmuni	33
Ikromov M.X., G'ulomova M.N. Rangtasvir darslarida axborot-kommunikatsiya va vizual texnologiyalardan foydalanish	37
Mamatisaqova G.A. Farmasevtika ishi yo'nalishida kompetensiyaga asoslangan ta'limni rivojlantirishda xorij tajribasi	41
Mamadaliyev B.K. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilar uchun kreativ fikrlashni rivojlantiruvchi amaliy mashg'ulotlar tizimini ishlab chiqish	45
Axmedova D.X. Boshlang'ich ta'limda ijodiy yozuv ko'nikmalarini shakllantirishning yangi metodlari	48
Kosimova G.M. Yangi pedagogik texnologiyalar vositasida darsliklar bilan ishlash bo'yicha o'quv jarayonini loyihalash	53
Xoldarova M.Q., Tairova M.B. Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida nutq o'stirish darslari orqali "soft skills" ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	57
Abdurahmonova H.V. Saniye Benjik Kangalning o'yin pedagogikasi va rivojlantiruvchi muhit haqidagi qarashlari	61
Xurshidbekov A.M. Erkin kurashchilarda tezlik sifatining shakllanishi va rivojlanishining uslubiy asoslari	67
Olimjonov O.O. Integratsiyalashgan tarbiya: talabalarda jismoniy salohiyat va ma'naviy immunitetni shakllantirish usullari	71
Usarov M.M. Talabalar estetik kompetensiyalarini rivojlantirishda milliy xalq o'yinlaridan foydalanining dolzarbligi	75
Karimova F.Z. Integrativ yondashuv asosida bolajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashning nazariy -metodologik asoslari	80
Xakimov Sh.T. Yosh belbog'li kurashchilarga texnik usullarni o'rgatish bosqichlari	83
O'rinboyev L.X. Farmakodinamikaning fan sifatida farmakologiyada tutgan o'rni	89
Sobirjonov I.T. Farmakokopetentlik tushunchasi va uning asosiy komponentlari	95
No'monova G.D. Klinik farmakologiya fani o'qitish tizimining amalyotdagi holatini kredit-modul tizimi asosida tashkil etish	100
Xodjayev M.K. Oliy ta'lim muassasalarida futbol murabbiylarini tayyorlashning pedagogik aspektlari	105
Kodirov M.A., Otashev D.R. Basketbolda sportchilarni jaroxatlanishni oldini olish va tiklash usullari	110
Samatov D.T., Abdullaev G'A. Umumta'lim maktablarida yuqori sinf o'quvchilarining maxsus jismoniy tayyorgarligini darsdan tashqari mashg'ulotlar asosida rivojlantirishning pedagogik modeli	114
Samatov D.T., Abdullaev G'A. Umumiy o'rta ta'lim o'quvchilarining jismoniy tayyorgarligini rivojlantirishda darsdan tashqari mashg'ulotlarni innovatsion yondashuv asosida tashkil etish metodikasi	118
Mullajonov Sh.I. Sport turlarining tavsifi va sportchi faoliyatida ruhiy tayyorgarlikning roli	124
Otashev D.R., Otasheva O.H. O'smirlarnigh psixologik munosabatlari shakllantirishda jismoniy tarbiyani o'rni	129

Tadqiqot natijalari integratsiyalashgan tarbiya yondashuvi talabalarda jismoniy salohiyat va ma'naviy immunitetni shakllantirishda muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Ta'lim va tarbiya jarayonini jismoniy tarbiya, sport, ma'naviy-ma'rifiy hamda ijtimoiy faoliyat bilan uzviy integratsiyalashgan holda tashkil etish talaba shaxsining har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, jismoniy faollikni ma'naviy tarbiya bilan uyg'unlashtirish talabalar orasida sog'lom turmush tarziga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi, ularning ruhiy barqarorligi, irodaviy sifatlari va ijtimoiy mas'uliyatini kuchaytiradi. Integratsiyalashgan tarbiya modeli talabalarining faqat jismoniy tayyorgarligini oshirish bilangina cheklanmay, balki ularning o'zini anglash darajasi, ma'naviy qadriyatlarga sodiqligi va fuqarolik pozitsiyasini rivojlantirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, globallashuv va raqamli axborot muhiti sharoitida ma'naviy immunitetni shakllantirish zarurati yanada dolzarblashgani aniqlandi. Integratsiyalashgan tarbiya orqali milliy qadriyatlar, ijtimoiy faollik va sog'lom psixologik muhitni ta'minlash talabalarining turli salbiy axborot ta'sirlariga nisbatan barqaror pozitsiyani egallashiga yordam beradi. Bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy hayotda ongli, mas'uliyatli qarorlar qabul qilish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida integratsiyalashgan tarbiya tizimini takomillashtirish talabalarining jismoniy salohiyati va ma'naviy immunitetini rivojlantirishning samarali pedagogik mexanizmi hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari ta'lim-tarbiya jarayonini yanada samarali tashkil etish, sog'lom, faol va ma'naviy yetuk shaxsni shakllantirishga yo'naltirilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hoshimov K., Nishonova S. Integratsiyalashgan tarbiya jarayonida talabaning jismoniy va ma'naviy rivojlanishi. *Pedagogika ilmiy jurnal*, 2021. 3(2), 45–53.
2. Zunnunov A.A., Sharipov Sh.T. Jismoniy tarbiya va sport faoliyati orqali talaba shaxsining psixologik barqarorligini shakllantirish. Toshkent: O'zbekiston Fan va ta'lim nashriyoti. 2019.
3. Sayidahmedov N.B. Talabalarda ijtimoiy faollik va integratsiyalashgan tarbiya tamoyillari. *Oliy ta'lim muammolari*, 2022. 4(1), 78–85.
4. To'xliyev B.R. Ma'naviy immunitet nazariyasi va milliy qadriyatlar ta'limi. *Pedagogik nazariya va amaliyot*, 2021. 2(3), 12–20.
5. Abduqodirov A.Q., Begimqulov U.S. Raqamli madaniyat va talabalarining ma'naviy rivojlanishi: pedagogik yondashuvlar. *Ilmiy pedagogika jurnali*, 2020. 5(4), 33–42.
6. Karimov F.M. Talabalarni tarbiyalashning innovatsion usullari: integratsiyaviy yondashuv. *Ta'lim tadqiqotlari*, 2023. 1(5), 10–25.
7. Rustamova G.A. Sog'lom turmush tarzi va yoshlar ma'naviyati: pedagogik omillar. *Ma'naviyat va tarbiya*, 2022. 8(2), 55–63.

UO'K:17.022.1:008(575.1)

TALABALAR ESTETIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY XALQ O'YINLARIDAN FOYDALANING DOLZARBLIGI

<https://zenodo.org/records/18754691>

Usarov Murodjon Mamarasul o'g'li
Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida talabalar estetik kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishda milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Milliy o'yinlarning estetik did, ijodiy tafakkur, milliy qadriyatlar va madaniy merosga hurmatni shakllantirishdagi o'rni ochib beriladi. Shuningdek, milliy xalq o'yinlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning samarali usullari yoritiladi.

Kalit soʻzlar: *estetik kompetensiya, milliy xalq oʻyinlari, pedagogik jarayon, milliy madaniyat, tarbiya, ijodiy rivojlanish, milliy qadriyatlar, madaniy meros, pedagogik bilim.*

Аннотация. *В данной статье анализируются педагогические возможности использования национальных народных игр в формировании и развитии эстетических компетенций студентов высших учебных заведений. Раскрывается роль национальных игр в формировании эстетического вкуса, творческого мышления, уважения к национальным ценностям и культурному наследию. Также освещаются эффективные способы интеграции национальных народных игр в образовательный процесс.*

Ключевые слова: *эстетическая компетенция, национальные народные игры, педагогический процесс, национальная культура, воспитание, творческое развитие, национальные ценности, культурное наследие, педагогические знания.*

Abstract: *This article analyzes the pedagogical potential of using national folk games in the formation and development of aesthetic competencies of students in higher education institutions. The role of national folk games in shaping aesthetic taste, creative thinking, respect for national values, and cultural heritage is revealed. In addition, effective methods for integrating national folk games into the educational process are highlighted.*

Keywords: *aesthetic competence, national folk games, pedagogical process, national culture, education, creative development, national values, cultural heritage, pedagogical knowledge.*

Bugungi globallashuv sharoitida jamiyat taraqqiyoti taʼlim tizimi oldiga yangi va murakkab vazifalarni qoʻymoqda. Zamonaviy taʼlim jarayonida shaxsni faqat kasbiy bilim va koʻnikmalar bilan qurollantirish yetarli boʻlmay, balki uning maʼnaviy-estetik jihatdan barkamol boʻlib shakllanishi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, oliy taʼlim muassasalarida tahsil olayotgan talabalarda estetik kompetensiyalarni rivojlantirish ularning umumiy madaniy saviyasi, ijodiy tafakkuri hamda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga boʻlgan ongli munosabatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Estetik kompetensiya talabani goʻzallikni idrok etish, baholash va yaratishga boʻlgan qobiliyatini ifodalab, uning sanʼat, madaniyat, atrof-muhit hamda ijtimoiy hayot hodisalariga estetik nuqtayi nazardan yondashuvini taʼminlaydi. Shu jihatdan, estetik tarbiya jarayonini samarali tashkil etish uchun milliy madaniyatga tayangan holda taʼlim vositalaridan foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur jarayonda milliy xalq oʻyinlari muhim pedagogik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Milliy xalq oʻyinlari asrlar davomida xalqning kundalik hayoti, mehnat faoliyati, urf-odatlar va estetik qarashlari bilan uzviy bogʻliq holda shakllangan boʻlib, ular xalqning tarixiy tajribasi, axloqiy meʼyorlari va estetik ideallarini oʻzida mujassam etadi. Ushbu oʻyinlar orqali talabalarda harakatlar uygʻunligini his etish, ritm va muvozanatni anglash, jamoada oʻzini tutish madaniyati hamda goʻzallikka nisbatan estetik did shakllanadi.

Shuningdek, milliy xalq oʻyinlari talabalarda milliy oʻzlikni anglash, madaniy merosga hurmat va anʼanalarni qadrlash tuygʻularini mustahkamlaydi. Oʻyin jarayonida namoyon boʻladigan jamoaviylik, musobaqaviylik va ijodkorlik elementlari estetik his-tuygʻularni faollashtirib, talabani shaxs sifatida har tomonlama rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi [1]. Shu bois, milliy xalq oʻyinlaridan taʼlim va tarbiya jarayonida tizimli foydalanish talabalar estetik kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali pedagogik mexanizmlaridan biri sifatida qaraladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda “kompetensiya” tushunchasi shaxsning muayyan faoliyat sohasida bilim, koʻnikma, malaka hamda shaxsiy sifatlarning integrativ majmui sifatida talqin etiladi. Shu nuqtayi nazardan, estetik kompetensiya shaxsning goʻzallikni idrok etish, baholash va estetik qadriyatlar asosida ijodiy faoliyat olib borish qobiliyatini ifodalaydi. Estetik kompetensiya nafaqat sanʼat va madaniyat sohasiga oid bilimlarni, balki shaxsning hissiy

sezgirliги, estetik didi, ijodiy tafakkuri hamda madaniy xulq-atvorini o'z ichiga oladi. Ilmiy adabiyotlarda estetik kompetensiya quyidagi tarkibiy komponentlardan tashkil topganligi qayd etiladi: estetik bilimlar (san'at, madaniyat va milliy qadriyatlar haqidagi tushunchalar), estetik his-tuyg'ular (go'zallikdan zavqlanish, hissiy sezgirlik), estetik baholash (estetik hodisalarga tanqidiy yondashuv) va estetik faoliyat (ijodiy va amaliy harakatlar). Ushbu komponentlarning uyg'un rivojlanishi shaxsning estetik madaniyatini shakllantiradi.

Talabalarda estetik kompetensiyani rivojlantirish ularning shaxsiy kamolotida muhim ahamiyat kasb etadi. Estetik jihatdan rivojlangan talaba atrof-muhit hodisalariga befarq bo'lmaydi, go'zallikni anglash va qadrlashga intiladi, o'z fikrini madaniyatli va estetik mezonlar asosida ifoda etadi. Bu esa talabaning ijtimoiy moslashuvchanligini, kommunikativ madaniyatini va ijodiy salohiyatini oshiradi [2]. Shuningdek, estetik kompetensiya talabalarning kasbiy faoliyatida ham muhim rol o'ynaydi. Har qanday kasb egasi uchun estetik tafakkur, did va madaniy xulq-atvor kasbiy muhitda samarali faoliyat yuritish, jamoa bilan ishlash hamda innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishda zarur hisoblanadi. Ayniqsa, pedagog, madaniyatshunos, dizayner, san'at sohasi mutaxassislari uchun estetik kompetensiya kasbiy kompetensiyaning ajralmas tarkibiy qismi sanaladi. Estetik kompetensiyani shakllantirish jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayangan holda ta'limni tashkil etish muhimdir. Bu jarayonda talabalarning milliy madaniyat, urf-odatlar va an'analar asosida estetik tafakkurini rivojlantirish ularning milliy o'zligini anglashiga xizmat qiladi. Shu jihatdan, estetik kompetensiya nafaqat individual rivojlanish omili, balki jamiyatning madaniy-ma'naviy taraqqiyotini ta'minlovchi muhim ijtimoiy-pedagogik hodisa sifatida namoyon bo'ladi. Milliy xalq o'yinlari talabalarda estetik kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ular xalqning tarixiy tajribasi, milliy madaniyati va estetik qarashlari asosida shakllangan bo'lib, ta'lim jarayonida shaxsning hissiy, ijodiy va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadi. Milliy xalq o'yinlarining ta'limiy ahamiyati ularning mazmunida estetik, axloqiy va madaniy unsurlar uyg'unlashganligi bilan belgilanadi.

Milliy xalq o'yinlari jarayonida talabalarda go'zallikni idrok etish qobiliyati shakllanadi. O'yin davomida harakatlarning uyg'unligi, ritm va muvozanatni saqlash, jamoaviy harakatlarning estetik uyg'unligi estetik sezgirlikni rivojlantiradi. Bu esa talabaning nafaqat jismoniy faolligini, balki estetik didini ham boyitadi. O'yinlardagi musobaqaviylik va jamoaviylik elementlari estetik zavq uyg'otib, hissiy holatlarning ijobiy shakllanishiga xizmat qiladi [3].

Shuningdek, milliy xalq o'yinlari talabalarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi. O'yin jarayonida yuzaga keladigan muammoli vaziyatlar, harakatlarni tez va moslashuvchan tarzda bajarish talabalardan ijodiy yondashuvni talab etadi. Bu holat estetik kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi bo'lgan ijodkorlik va mustaqil fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi. Milliy xalq o'yinlari talabalarda estetik baholash qobiliyatini rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. O'yin davomida talabalar o'z harakatlarini, jamoa a'zolarining faoliyatini va natijalarni estetik mezonlar asosida baholashga o'rganadilar. Bu esa ularning tanqidiy fikrlashini rivojlantirib, estetik mezonlarga asoslangan xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Bundan tashqari, milliy xalq o'yinlari talabalarda milliy qadriyatlar va madaniy merosga hurmat tuyg'usini mustahkamlaydi. O'yinlar orqali milliy an'analar, urf-odatlar va xalq og'zaki ijodi elementlari talabalarga yetkaziladi. Bu esa estetik kompetensiyaning milliy-madaniy komponentini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalar o'z milliy madaniyatini chuqurroq anglab, estetik tafakkurini milliy qadriyatlar asosida boyitadi. Pedagogik nuqtayi nazardan,

milliy xalq o'yinlarini ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish estetik tarbiya samaradorligini oshiradi. Ularni amaliy mashg'ulotlar, tarbiyaviy tadbirlar va fanlararo integratsiya asosida qo'llash talabalar estetik kompetensiyasining barcha tarkibiy qismlarini rivojlantirish imkonini beradi. Milliy xalq o'yinlari estetik kompetensiyani rivojlantirishda ko'p qirrali pedagogik imkoniyatlarga ega bo'lib, talabalarning estetik didi, ijodiy tafakkuri va madaniy xulq-atvorini shakllantirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi [4]. Shu bois, milliy xalq o'yinlaridan ta'lim jarayonida maqsadli va tizimli foydalanish zamonaviy oliy ta'limning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Milliy xalq o'yinlari estetik tarbiyaning samarali vositasi sifatida talabalarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadi. Ularning pedagogik ahamiyati o'yin jarayonida estetik, axloqiy va jismoniy tarbiya elementlarining o'zaro uyg'unlashuvida namoyon bo'ladi. Milliy xalq o'yinlari asrlar davomida xalqning hayot tarzi, dunyoqarashi va estetik qarashlari asosida shakllangan bo'lib, ular orqali talabalar go'zallikni idrok etish, his etish va qadrlashga o'rganadilar. Avvalo, milliy xalq o'yinlari harakatlar uyg'unligi orqali estetik sezgirlikni rivojlantiradi. O'yin jarayonida talabalar tananing muvozanatli harakati, tezlik va aniqlikni saqlash, harakatlarning ritmik uyg'unligini his etadilar. Bu esa go'zallikni nafaqat vizual, balki jismoniy-hissiy darajada idrok etishga imkon yaratadi. Harakatlarning estetik jihatdan uyg'un bajarilishi talabalarda estetik did va jismoniy madaniyatni shakllantiradi. Shuningdek, milliy xalq o'yinlari musiqiy ritm va jamoaviylik asosida estetik zavq uyg'otadi. Ayrim o'yinlar qo'shiq, qarsak yoki ritmik harakatlar bilan uyg'un holda bajarilib, talabalarda musiqiy eshitish, ritmni his qilish va hissiy uyg'onish holatini yuzaga keltiradi. Jamoa bilan birgalikda harakat qilish esa estetik zavq bilan birga ijtimoiy mas'uliyat, o'zaro hurmat va hamjihatlikni rivojlantiradi. Bu jarayon talabalarning estetik his-tuyg'ularini faollashtirib, ularni ijobiy emotsional holatga olib keladi. Milliy xalq o'yinlarining muhim estetik imkoniyatlaridan yana biri – milliy libos, urf-odat va an'analar orqali estetik tafakkurni boyitishidir.

O'yinlarda qo'llaniladigan milliy liboslar, ramziy harakatlar va an'anaviy elementlar talabalarga xalqning estetik qarashlari va madaniy merosini anglash imkonini beradi. Bu holat estetik kompetensiyaning milliy-madaniy komponentini shakllantirishga xizmat qiladi hamda talabalarda milliy o'zlikni anglash tuyg'usini mustahkamlaydi. Masalan, "Chillak", "Oq terakmi, ko'k terak", "Arqon tortish" kabi milliy xalq o'yinlari jismoniy faollik bilan bir qatorda estetik idrok va jamoaviy madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu o'yinlarda tezkorlik, muvofiqlik va jamoa bilan uyg'un harakat qilish talab etilib, talabalar o'z harakatlarini estetik va ijtimoiy mezonlar asosida muvofiqlashtirishga o'rganadilar. Natijada, estetik zavq bilan birga ijtimoiy faollik va madaniy xulq-atvor shakllanadi [5]. Milliy xalq o'yinlaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanish talabalar estetik kompetensiyalarini rivojlantirishning muhim metodik yo'nalishlaridan biridir. Ushbu jarayonni to'g'ri tashkil etish uchun o'yinlarni ta'lim mazmuni, talabalarning yosh va individual xususiyatlari hamda o'quv mashg'ulotlarining maqsad va vazifalariga mos holda tanlash zarur. Metodik yondashuv o'yin faoliyatini tasodifiy emas, balki tizimli va maqsadli tashkil etishni talab etadi. Milliy xalq o'yinlarini ta'lim jarayoniga joriy etishning asosiy shakllaridan biri ularni amaliy mashg'ulotlar va tarbiyaviy tadbirlar jarayonida qo'llashdir.

Amaliy mashg'ulotlarda o'yinlar orqali talabalar nafaqat jismoniy faollikni oshiradi, balki estetik sezgirlik, jamoada ishlash ko'nikmalari va ijodiy tafakkurni rivojlantiradi. Tarbiyaviy tadbirlarda esa milliy xalq o'yinlari talabalarda milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarga

hurmat tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu jarayon estetik tarbiyaning mazmunini boyitib, talabalarining hissiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Milliy xalq o'yinlaridan foydalanishning yana bir muhim shakli ularni madaniy-ma'rifiy va sport tadbirlariga integratsiya qilishdir. Oliy ta'lim muassasalarida o'tkaziladigan bayramlar, festivallar va sport musobaqalarida milliy o'yinlardan foydalanish talabalarining faol ishtirokini ta'minlaydi hamda estetik zavq uyg'otadi. Bunday tadbirlar orqali talabalar milliy madaniyatning estetik qirralarini chuqurroq anglab, jamoaviy madaniyat va sog'lom raqobat ko'nikmalarini egallaydi [6].

Shuningdek, milliy xalq o'yinlarini fanlararo integratsiya asosida qo'llash metodik jihatdan samarali hisoblanadi. Xususan, madaniyatshunoslik fanlarida o'yinlar milliy madaniyat va estetik qadriyatlarni o'rganish vositasi sifatida xizmat qiladi. Pedagogika fanida ular tarbiyaviy jarayonni tashkil etishning samarali metodi sifatida qo'llanilsa, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida milliy o'yinlar jismoniy va estetik rivojlanishni uyg'unlashtirish imkonini beradi. Bunday integratsion yondashuv talabalarining bilimlarini mustahkamlash bilan birga, estetik tafakkurini rivojlantiradi. Mazkur metodik yondashuv talabalarda estetik did, milliy o'zlikni anglash va ijodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi. O'yin jarayonida talabalar estetik mezonlar asosida harakat qilishga, o'z hissiyotlarini boshqarishga va go'zallikni ongli ravishda anglashga o'rganadilar. Natijada, milliy xalq o'yinlaridan tizimli foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, talabalarining estetik kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy xalq o'yinlaridan muntazam va tizimli foydalanish ta'lim jarayonida talabalarining estetik kompetensiyalarini sezilarli darajada rivojlantiradi. Shu borada Anderson va Smith (2018) tadqiqotlariga ko'ra, o'quv jarayonida harakat, ritm va jamoaviy o'zaro ta'sirlar orqali talabalarda estetik sezgirlik va ijodiy tafakkur yaxshilanadi.

Bundan tashqari, Brown va Davis (2020) milliy o'yinlar milliy qadriyatlarga hurmat va madaniy o'zlikni anglashni mustahkamlashda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, milliy liboslar, urf-odat va an'anaviy elementlar talabalarda milliy-madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, Chen va Li (2019) jamoaviy o'yinlar talabalar o'rtasida ijtimoiy kommunikatsiya ko'nikmalari, hamjihatlik va mas'uliyatni rivojlantirishga yordam berishini qayd etadilar. O'yin jarayonida talabalar o'z harakatlarini estetik mezonlar asosida muvofiqlashtirib, hissiy boshqaruv va musiqiy-ritmik uyg'unlikni his qilishga o'rganadilar. Tahlil shuni ko'rsatdiki, milliy xalq o'yinlaridan pedagogik va tizimli foydalanish estetik kompetensiyalarni rivojlantirish bilan birga, talabalarining jismoniy, ijtimoiy va madaniy salohiyatini uyg'unlashtirish imkonini beradi (Kuznetsova, 2021). Shu nuqtai nazardan, milliy xalq o'yinlari ta'lim jarayonining integrativ pedagogik vositasi sifatida yuqori samaradorlikka ega ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlangan.

Xulosa qilib aytganda, milliy xalq o'yinlari talabalarda estetik kompetensiyalarni rivojlantirishning samarali pedagogik resursi sifatida namoyon bo'ladi. Ularni oliy ta'lim jarayoniga tizimli ravishda joriy etish talabalarining go'zallikni idrok etish, estetik didni rivojlantirish va ijodiy tafakkurini shakllantirishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, milliy qadriyatlarga hurmat, milliy o'zlikni anglash va an'anaviy madaniyatni asrab-avaylashga hissa qo'shadi hamda jamoaviy madaniyat, mas'uliyat va ijtimoiy kommunikatsiya ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Milliy xalq o'yinlari estetik va jismoniy tarbiya, madaniy-ma'rifiy va pedagogik jarayonlarni uyg'unlashtirish orqali talabalarining shaxsiy, madaniy va kasbiy

rivojlanishini ta'minlashga yordam beradi. Shu bois, milliy xalq o'yinlarini pedagogik amaliyotda tizimli va maqsadli qo'llash zamonaviy oliy ta'limning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayeva M. Milliy xalq o'yinlarining tarbiyaviy ahamiyati. — Toshkent, 2019. 91-b.
2. Shodmonova D. Oliy ta'limda estetik kompetensiyalarni shakllantirish masalalari. — Toshkent, 2020. 74-b.
3. Nurmatova N. Milliy o'yinlarning talaba shaxsini rivojlantirishdagi o'rni. — Toshkent, 2021.
4. Olimov R., Tursunova D. Pedagogik jarayonda milliy o'yinlardan foydalanish metodikasi. Pedagogika va psixologiya jurnali, 2021. 3(4), 55–66.
5. Kuznetsova T. (2021). Traditional games and students' social and cultural competence. Pedagogical Innovations, 18 (2), 88–99.
6. Peterson, M. (2017). The role of cultural heritage in developing aesthetic skills. Journal of Arts Education, 9(1), 33–47.

UO'K 378.147:371.13:37.013

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BOLAJAK TARBIYACHILARNI TARBIYAVIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING NAZARIY -METODOLOGIK ASOSLARI

<https://zenodo.org/records/18754695>

Karimova Feruzaxon Zakirovna
Andijon davlat pedagogika instituti

Annotasiya. *Mazkur maqolada integrativ yondashuv asosida bo'lajak tarbiyachilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari tahlil etilgan. Unda integratsiya tushunchasining pedagogik mazmuni, uning bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni ochib berilgan. Shuningdek, tarbiyaviy faoliyatni samarali tashkil etishda fanlararo integratsiya, nazariy va amaliy tayyorgarlikning uyg'unligi hamda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda integrativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari va pedagogik shart-sharoitlari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *integrativ yondashuv, bolajak tarbiyachi, tarbiyaviy faoliyat, kasbiy tayyorgarlik, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik integratsiya, kasbiy rivojlanish.*

Аннотация. *В данной статье проанализированы теоретические основы подготовки будущих воспитателей к воспитательной деятельности на основе интегративного подхода. В ней раскрывается педагогическое содержание понятия интеграции, ее роль в формировании профессиональных компетенций будущих воспитателей. В данной статье проанализированы теоретические основы подготовки будущих воспитателей к воспитательной деятельности на основе интегративного подхода. В ней раскрывается педагогическое содержание понятия интеграции, ее роль в формировании профессиональных компетенций будущих воспитателей. Обосновано также значение междисциплинарной интеграции, сочетания теоретической и практической подготовки, личностно-ориентированного подхода в эффективной организации воспитательной деятельности. В статье освещаются дидактические возможности и педагогические предпосылки интегративного подхода к развитию профессиональной подготовки будущих педагогов.*

Ключевые слова: *интегративный подход, воспитатель детей, воспитательная деятельность, профессиональная подготовка, личностно-ориентированное обучение, педагогическая интеграция, профессиональное развитие.*

Abstract. *This article analyzes the theoretical foundations of preparing future educators for educational activities on the basis of an integrative approach. It reveals the pedagogical content of the concept of integration, its role in the formation of professional competencies of future educators. This article analyzes the theoretical foundations of preparing future educators for educational activities on the basis of an integrative approach. It reveals the pedagogical content of the concept of integration, its role in the formation of professional competencies of future educators. Also, the importance of interdisciplinary integration, the combination of theoretical and practical training and an individual-*

